

בראשית ב

שינוי אחר מהשמש שאין בהשינוי עונש (דאח"ל שצדקה בטענתה, אמאי נענשה?).

אבל מהמשך דברי הגמ', שהקב"ה פייס את הלבנה לאחר שטענה, "הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי" משמע, שתוכן טענתה הוא, "דבר הגון" (לא רק בעיני הלבנה, אלא) לפי אמיתית העניין.

ב. גם בתוכן העניין צריך ביאור:

את"ל שטענה זו נכונה היא – תמוה ביותר: איך אפ"ל שמלכתחילה ברא הקב"ה את שני המאורות באופן שיש מקום לטענה (בצדק) שבריתם אינה כ"ראוי (שיהיו שני מלכים משתמשים ב"כתר אחד)? ובפרט שמפורש בחז"ל⁷ ש"עולם על מליאתו נברא", ואילו לפי דברי הלבנה נמצא, שתיכף בעת שנבראו ה' דבר בלתי מושלם בבריאת העולם ע"י הקב"ה.

[ואף שאתא במדרש⁸ ש"כל מה ש-נברא בששת ימי בראשית צריכים עשי' כגון החרדל צריך למתוק התורמוסים צריך למתוק החיטין צריכין להטחון אפילו אדם צריך תיקון" – "הדא הוא דכתיב⁹ אשר ברא אלקים לעשות אשר ברא ועשה אין כתיב כאן אלא לעשות

א. עה"פ¹⁰ "ויעש אלקים את שני ה-מאורות הגדולים את המאור הגדול גו' ואת המאור הקטן גו'" אי' בגמרא¹¹: "ר"ש בן פזי רמי כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור ה-גדול ואת המאור הקטן (דמשמע שניהם גדולים וכתיב הקטן – רש"י), אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד (בתמי') אמר לה לך ומעט את עצמך".

וממשיך, שעי"ז טענה הלבנה, "רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר-הגון אמעית את עצמי (בתמי') כו"¹², ועי"ז פייס הקב"ה את הלבנה בכמה אופנים, כדלקמן סעיף ג.

והנה לכאורה לא ברור אם טענת הלבנה, "אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד" היתה טענה צודקת:

מזה שטענת הלבנה נקראת בכמה מקומות בשם "קטרוג"¹³ כלפי מעלה (כביכול), המורה על דבר בלתי רצוי, נראה לכאורה שלא היתה טענה צודקת. וכן משמע לכאורה מזה שהלבנה הוצ' רכה למעט את עצמה (שוהו) "עונש" על טענתה, בלשון רש"י¹⁴, "נתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר כו'", ולא

(1) פרשתנו א, טז.

(2) חולין ס, ריש ע"ב.

(3) ראה לקמן הערה 54 השייכות לשנת העיבור (כשנ"ז או (דהדפסת השיחה) – תשמ"ט).

(4) וראה פדר"א פי'. פרש"י עה"פ. ועוד.

(5) פרש"י עה"פ. ועד"ז במדרש כונן (נדפס באוצר מדרשים (אייזנשטיין) ח"א ע' 254). וראה פדר"א שם.

(6) פרשתנו עה"פ.

(7) וכן מוכח מפשטות סיום הגמרא, "אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטני את הירח".

(8) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג (וביפ"ת שם).

(9) ב"ר פי"א, ו. – התיווך עם מרז"ל שבערה שלפניו נת' בארובה בלקי"ש חכ"ה ע' 14 ואילך.

(10) פרשתנו ב, ג.

לומר שהכל צריך תיקון¹¹ – הרי פשוט שיש חילוק גדול בין הנבראים שנבראו לכתחילה באופן בלתי מתוקן בכוונה ועל מנת שהאדם יוסיף בתיקונם בכדי שיהיו מוכנים עבורו (כמו בדוגמא הנ"ל שהחדל צריך למיתוק וחיטים לטחינה) – ובין בריאת דבר שהקב"ה עצמו הוצרך כביכול מיד לשנותו ולתקנו¹².

ועכצ"ל שבריאת המאורות באופן ד"שני המאורות הגדולים" „שני מלכים משתמשים בכתר אחד" אין בה שום חסרון (ואדרבה, כן צריך להיות, שלכן לעת"ל שוב יהי „אור הלבנה כאור ה-חמה"¹³). וקשה, כנ"ל – איך אפ"ל ש-טענת הלבנה היא „דבר הגון"?

ג. ולאידך גיסא – יש להבין טענת הלבנה „אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד" – שמשמעה שרצתה לעצמה כתר מלוכה גדול יותר:

החמה והלבנה נבראו במאמר השם „יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל¹⁴

(11) ל' (פירוש המיוחס לרש"י לב"ר שם.

(12) ישע"י, ל, כו.

(13) וצ"ע איך היתה ההבדלה קודם שנתמעטה

הלבנה.

– בבחי' פינחס (כח, טו קרוב לסופו) „שהיו מתחלה שוין באורם ממש והי' אור הלבנה גדול כאור השמש ואח"כ מעטה הבורא ית' לתועלת העולם ולישובם שאילו לא מעטה הי' הזמן כולו יום". וצ"ע לכאורה, שהרי מפורש בכתוב, שתחזית בריאת המאורות היתה כדי „להבדיל בין היום ובין הלילה".

ולהעיר, שלכמה מפרשים (ראה הנסמך לקמן הערה 19. בחיי פינחס שם. ועוד) „אין הכוונה שהי' אור הלבנה בתחלת הבריאה גדול כאור השמש אלא שנבראו שניהם בגדלו (כמו שהם עתה)", אלא שבתחילה נבראה הלבנה באופן „שהי' השמש עלי' פנים בפנים", ואח"כ אמר לה הקב"ה שגם „האור הזה בעצמו הבא לך מהשמש . . בלכתך תהי מתמעטת" (לשון הבחי' שם). ע"ש.

וראה לקמן בסוף הסעיף והערה 20.

בין היום ובין הלילה גו' להאיר על הארץ¹⁵ – ופשיטא שנשלם רצון הבורא בבריאתם, וכמש"נ¹⁶, „וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", שכל דבר שהקב"ה בראו נעשה בהתאם ל-מטרתו שבשבילה נברא¹⁷; וגם פשוט וברור שכל הברואים אין ענינם ומטרתם אלא להשלים רצון הבורא, וא"כ איך יתכן, כפי שמשמע בפשטות, שהלבנה קינאה לכבודה ותבעה לעצמה כתר גדול יותר?

וביותר תמוה: לאחר ששהקב"ה אמר ללבנה „לכי ומעטי את עצמך", הוצרך לפייסה, כהמשך דברי הגמרא שאמר לה „לכי ומשול ביום ובלילה"; ולא עוד אלא שלא נתפייסה בזה וטענה „שרגא בטיהרא מאי אהני", והקב"ה הוסיף לרצותה עוד: „זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים"; וגם זה לא הספיק לה בטענה, „יומא נמי אי אפשר דלא מנו בי' תקופותא (תקופות נמנין לחמה ועל התקופה מעברין את השנה כו' – רש"י) כו'!" – דלכאורה טענה זו היא ממדת הקנאה הגרועה, דמאי איכפת לה שימנו התקופות בשמש, כיון שמשלה לא יוגרע כלום, ואדרבה, דוקא בה תלוי רובו ועיקרו של מנין הימים – ועד כ"כ, ש-לאחר שאמר הקב"ה „זיל ליקרו צדיקי בשמין כו'", וחזי' דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח כו'!

ועכצ"ל שמיעוט הלבנה הוא חלק

(14) א, יד-טו.

(15) א, לא.

(16) ראה מ"ר ח"ג פ"ג. שם פכ"ה.

(17) ראה מאמר שני המאורות (להר"א מ-

האמעל. דפוס צילום – קה"ת, תשל"ב) ח"א סי"ג

ד"ה אמרה ל".

ד. ויש לבאר זה בהקדם הידוע ד' "אסתכל בה באוריינתא וברא עלמא"²², שכל דבר ודבר שבעולם, מקורו בתורה (שהיא הדיפתראות²³ שמה נברא העו"לם), שכן הוא גם במאורות הגדולים (השמש והלבנה), שישנם תחילה בתורה, ועל פי תוכנם כפי שהם בתורה, נמשך ונשתלשל ענינם בשמש ולבנה בגשמיות כפשוטם.

ולפ"ז י"ל, שאופן בריאת המאורות – שבתחילה נבראו בשווה, "שני המאורות הגדולים", ואח"כ על ידי "טענת" הלבנה "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד" מיעטה הלבנה את עצמה – יובן ע"פ ביאור תוכן ענין שמש ולבנה כפי שהם בתורה:

מבואר בשל"ה²⁴, ששני המאורות (כפי שהם בתורה) הן תושב"כ ותושבע"פ, וכמרומו גם במדרש²⁵ עה"פ²⁶ ויהי שם עם ה' מ' יום ומ' לילה, "מנין ה' יודע משה אימתי יום אלא כשהקב"ה ה' מלמדו תורה בכתב ה' יודע שהוא יום וכשה' מלמדו על פה משנה ותלמוד ה' יודע שהוא לילה".

וטעם הדבר שתושבע"פ נקראת, ה"מאור הקטן", כי "תורה שבע"פ היא ה"מקבלת מתושב"כ וכמו שאמר בגמ' מנלן

מסדר ואופני בריאת המאורות שבששת ימי בראשית²⁷, כלומר: גם בתחילה היתה כוונת הבורא שיהיו באופן דמאור הגדול ומאור הקטן [וכלשון הכתוב "ויעש אלקים את שני המאורות גו' את המאור הגדול גו' ואת המאור הקטן גו'", שפשוטות משמעות הכתוב היא²⁸, ש"מ" לכתחילה נבראו שני המאורות בכוונה שיהי' אחד מהם גדול ואחד מהם קטן], אלא שסדר בריאתם הי' צ"ל (כאילו נאמר) בשני שלבים, שמלכתחילה עשה אלקים "שני המאורות הגדולים", ואח"כ ע"י מיעוט הלבנה נתחלקו להיות מאור הגדול ומאור הקטן²⁹; אלא שהיות שה' סיבה והצורך בשינוי זה הם מצד מצי' אות הלבנה (כדלקמן). לכן בא המיעוט ע"י "טענת" הלבנה³⁰.

(18) ועד"ז צ"ל בכמה דברים כו"ב בוי"ב, כמו בעץ פרי (פרשתנו א, יא) שהיא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ וגו' עץ עושה פרי ולא העץ פרי לפיכך כו' נפקדה גם היא על עונה (פרש"י שם מבר"ר פ"ה, ט, או דברי אנדה בנוגע ליתן וכן וזגו (פרש"י שם, כא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 19 ואילך ובהערות). ולפנ"ו בכללות הבריאה, שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת רחמים ושתפו למדת הדין (רש"י בראשית א, א ד"ה ברא. וראה ב"ר פ"ב, טו. מדרש אנדה עה"פ) – ראה משכיל לדוד לפרש"י שם.

(19) ראה גם תשובת הרשב"א (הובאה בהכרח לע"י שבועות ט, א). תורת העולה (להרמ"א) ח"ג פכ"ב.

(20) ראה ראב"ע פרשתנו עה"פ. ריב"א עה"ת. ועוד.

(20*) ועפ"ז מתורץ בפשטות משנ' "ה' מאורות גו' להבדיל בין היום ובין הלילה", אף שבתחילה היו שניהם, מאורות הגדולים – כי מלכתחילה נבראו בכוונה שתומ"י אח"כ ייעשו, המאור הגדול . . המאור הקטן, כפפנים.

(21) בביאור דברי הגמ' ראה מפרשי הש"ס וע"י שם. מפרשי הש"ס וע"י שבועות ט, א. חדושי אגדות מהר"ל שם (ובאר הגולה באר הד' – ע' נד ואילך).

בחיי פינחס כח, טו. תורת העולה שם ובפמ"ט. פרדס שער מיעוט הירח. ועד"ה החסידות – אוה"ת בראשית לו, א ואילך. סה"מ אעתי"ר ע' קצט ואילך.

מאמר שני המאורות הנ"ל. ועוד.

(22) זח"ב קסא, א"ב.

(23) ב"ר בתחלתה.

(24) בהקדמה – טז, סע"א ("כבר כתבו חכמי האמת"). במס' שבועות שלו (קצא, א). וראה לקרי"ת שה"ש יא, ד. אוה"ת בראשית יד, א. לו, סע"ב. במדבר ע' מו. מג"א ע' ב'שמא (בהוצאת תש"נ – ע' קמט). ניד ע' ר"ו. ועוד.

(25) תנחומא תשא לו.

(26) תשא לד, כח.

משא"כ מצד הקב"ה, נותן התורה, אין תושבע"פ בגדר „מקבל“ מתושב"כ, ו- שתיהן הן בגדר „מאורות הגדולים“, ד"כולם ניתנו מרוצה אחד" ³⁴, ובלשון הרמב"ם ³⁵ „כל המצות כו' בפירושו ניתנו“ (מלמעלה), ³⁶ „הי"כ אומר לו המצוה [תושב"כ ³⁷] ואח"כ אומר לו השם פירשה וענינה“ ³⁸.

ה. בעומק יותר:

זה תושב"כ ותושבע"פ נקראות בשם „שמש“, ולכנה"ה הוא לא רק מצד יחסם זל"ז (תושבע"פ מקבלת מתושב"כ), אלא (גם) מפני שבתושב"כ מודגש גדר נותן התורה (שמש, משפיע), ובתושבע"פ מודגש גדר מקבלי התורה (לכנה, מקבל).

וכהחילוק בפשטות בין תושב"כ ותושבע"פ, תושב"כ ה"ה כפי שנמסרה מ- סיני, כדיוק באותיותי' לא חסר ולא יתיר – שבוזה מודגש שהיא תורת ה' (ואין בה תפיסת ידי אדם); משא"כ תושבע"פ גדרה הוא – הבנת האדם (דכשאנו מבין מה שלומד אינו נחשב לימוד כלל ³⁹),

דכתיב כו' או מנה"מ דאמר קרא כו" ²⁷, כמו הלכנה המקבלת אור מהשמש [וגם הדברים שגזרו חכמים ונביאים שבכל דור ודור ²⁸ וכיו"ב, הרי גם הם יסודם בכתוב ²⁹ „ושמרתם את משמרת – עשו משמרת למשמרת“ – „לעשות סייג לתורה כמו ששמעו ממה בפירושו“ ³⁰, היינו קיום הוראת משה בתושב"כ לעשות סייג לתורה ³¹].

ולפי זה יש לבאר הא שבתחילה נבאר „שני המאורות הגדולים“ ואח"כ נתמעה הלכנה: זה תושבע"פ היא „מקבל“ מתושב"כ, הוא רק מצד בני ישראל, מקבלי התורה, שההלכות וה- ציוויים שבתושבע"פ ניתנו להם ללמוד מתושב"כ ע"י יג מדות שהתורה נדרשת בהן וכיו"ב [ומה גם „הגזירות והתקנות והמנהגות“ ³² שעשאו חכמים סייג לתו- רה כו', שכודאי תלויים בבני, מקבלי התורה ³³];

27 לקו"ת שה"ש שם. וראה בהנסמן בהערה

24.

28 ל' הרמב"ם בהקדמתו לספר היד ד"ה גם

יתבאר. וראה רמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב.

29 אחרי יח, ל. מו"ק ה, סע"א. רמב"ם

בהקדמתו שם.

30 ל' הרמב"ם שם.

31 ובכלל זה גם „המנהגות והתקנות שהתקינו

(ב"ד הגדול) או שנהגו בכל דור ודור כמו שראו ב"ד של אותו הדור“ (שהם בכלל תושבע"פ) כל' הרמב"ם בהקדמתו שם – ראה רמב"ם הל' ממרים שם: ואחד הדברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזירות והתקנות והמנהגות.

וכן החיוב לשמור להם הוא מצד המ"ע בתורה על פי התורה אשר יורון ואסור לסור מהם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (פ' שופטים יז, יא) – רמב"ם בהקדמתו שם. הל' ממרים שם. וראה סהמ"צ להרמב"ם שורש א.

32 רמב"ם הל' ממרים שם.

33 כי נוסף ע"ז שהחכמים מקבלי התורה הם שגזרו והנהיגו והתקינו כו', הרי זה שנכללו בכלל

תורה שבע"פ ותוקף חיובן במ"ע ובמל"ת (כנ"ל הערה 31) הוא מצד זה שפשט הדבר בכל ישראל (מקבלי התורה). כמבאר ברמב"ם בהקדמתו שם ובהל' ממרים פ"ב.

34 לשון הש"ס חגיגה ג, ב.

35 בריש הקדמתו שם.

36 רמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות ב- תחלתה.

37 בפרט ע"פ תרגום קאפח שם „אומר לו המקרא“.

38 ובתרגום קאפח: וכל מה שכלל אותו המקרא המחוכם (ולפנינו: וכל מה שהוא כולל ספר התורה). וראה בארוכה פיהמ"ש שם, שמבאר ב- פריטות מהו פירוש וביאור המקרא.

39 הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב (וש"נ) – משא"כ בתושב"כ „אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות כו' ה"ה מקיים מצות ולמדתם“ (הל' ת"ת שם).

רבינו נתנה לכל שבט ושבט, ובתושבע"פ ה"ז בדרך קבלה, שכל החכמים שבכל דור מקבלים מהחכמים שבדור שלפנ"ו.

ויש לומר, שזהו בהתאם לחילוק הנ"ל בין תושב"כ ותושבע"פ – שבתושב"כ מודגש גדר הנותן, ובתושבע"פ מודגש גדר המקבל.

ו. אמנם, חילוק זה בין תושב"כ ותושב"פ הוא רק מצד בני ישראל, מקבלי התורה, אבל מצד הקב"ה, נותן התורה, הרי גם תושבע"פ היא תורת ה' ממש כמו תושב"כ, בלי כל חילוק ביניהן באופן נתינתן.

וזהו שהרמב"ם מקדים שם⁴⁰, "כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפרשתו ניתנו שנאמר⁴¹ ואתנה לך את לוחות ה' אבן והתורה והמצוה תורה זו תורה שבכתב והמצוה זו פירושה וצונו לעשות התורה על פי המצוה ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה", והיינו, שהחילוק הנ"ל בין תושב"כ ותושבע"פ, נתינה או קבלה, הוא רק מצד בני", אבל מצד הקב"ה ניתנו שתייהן בשווה. ובלשון אאמור"ז ז"ל⁴², "שכל מה שנאמר בתו"ש ב"כ ובתושבע"פ הן בהלכה והן באגדה ובכל הספרים שחיברום חכמים צדיקים שלמדו תורה לשמה. . . כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש" שנאמרו כמו שהוא ממש"⁴³.

ועד שבנ"י מחזשים בתורה, היינו שעניני תושבע"פ באים ומתגלים על ידי בני".

ובזה יש לבאר דיוק לשון הרמב"ם⁴⁴ (בנוגע לסדר המסורה בתורה): "כל התורה כתבה משה רבינו כו' ונתן ספר לכל שבט ושבט כו' והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל כו' ומפני זה נק' תורה שבעל פה. אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה למדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים. ואלעזר ופינחס ויהושע שלשתן קבלו ממשה כו' וזקנים רבים קבלו מיהושע וקבל עלי מן הזקנים ומפינחס", והולך ומונה פרטי מסורת התורה מדור דור, כל חכם ממנו קבל, עד רבינו הקדוש שחיבר המשנה, ועד רב אשי שחיבר תלמוד בבלי כו'.

ולכאורה יש לדייק אמאי נקט ה' רמב"ם בשלשלת המסורה ותושבע"פ לא כמ"ש גבי יהושע ד"ליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו מסר תורה שבע"פ וצוהו עליה"⁴⁵, אלא ע"ד קבלת פלוני מפלוני, שלא כתב שפלוני מסר לפלוני אלא שפלוני קבל מפלוני. ו' משמע מזה, שהחילוק בין תושב"כ ותושב"פ הוא לא רק בזה שתושב"כ "כתבה משה רבינו" והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים כו'", אלא גם בענין זה, שה' מסורה ותושב"כ היא באופן שמש

(42) משפטים כד, יב (וראה שמו"ר רפמ"ז).

פרש"י עה"פ).

(43) לקוטי לוי"ז – אגרות קודש ע' רסו.

(44) ובמחז"ל שתוכנם שווה ממש והלשון בסגנון דתנא פ' או תנא פ' – ב' הלשונויות נתנו בקבלה. ולכאורה כן הוא בכוכ"ב נבואות (ראה סנהדרין פט, א ובפרש"י שם. וראה עיקרים מ"ג פ"ט. ועוד).

(45) ואפילו הלכה שעלי" אמרו אח"כ שבדואת היא. ע"ש בארוכה.

(40) בריש הקדמתו לספר היד שם.

(41) ל' הרמב"ם שם. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 201

ואלך, החידוש שבוה בנוגע ליהושע. אבל חידוש זה הוא רק בשייכות ליהושע ולא במסורת התורה, דהרי בנוגע לעלי כ' הרמב"ם, וקבל עלי מן הזקנים (ומוסיף) ומפינחס", אף שגם פינחס רק קבל ממש ולא מסר לו משה ותושבע"פ.

ונוצר מאור השמש, הוא רק כפי שהוא מצד גדרי העולם, אבל מצד הקב"ה, הרי (אור) הלבנה הוא בריאתו של הקב"ה בשווה ממש ל(אור) השמש – ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים⁴⁸; אלא שכיון שגדרו של אור הלבנה הוא – אור של מקבל, לכן, אור זה בא בפועל ובגלוי באמצעות השמש⁴⁹.

[וע"ד המבואר בענין עשיר ועניי⁵⁰ (שהם בדוגמת שמש וירח, משפיע ו- מקבל) – דזה שהעני מקבל מזונו מן העשיר, אינו מפני שבעצם הוא למטה ממנו וצריך אליו, אלא שהקב"ה מזמין לו פרנסתו באמצעות העשיר; והיינו להיות שהקב"ה רוצה שתהי' מצות צדקה⁵¹, לכן ברא את העולם באופן כזה שיהי' משפיע ומקבל, עשיר ועני –

אלא שכיון שענינה של תושבע"פ הוא „פירושה" של תושב"כ, לכן, כפי שה- תורה מתקבלת בנתינה למטה לבני – שבהשגתם ותפיסתם הרי „פירושו" של דבר הוא למטה מעצם הדבר, וענינו רק להסביר תוכנו [וכמו רב הלומד עם תלמידו וצריך לפרש את תוכן דבריו, שה„פירושו" אינו עצם השכל הטמון בדבריו (כמו שהוא אצל הרב), אלא זהו מה שהרב מצמצם את שכלו לדרגת התלמיד כדי שהתלמיד יוכל לקבלו ול- הבינו בשכלו] – הנה אז התושבע"פ היא בגדר „מקבל" מתושב"כ, וענינה הוא – „קבלת" בני⁵², ועד שגילוי תושבע"פ הוא על ידי בני⁵³ כנ"ל בארוכה⁵⁴.

ז. והנה ככל הדברים האלה ב„שמש" ו„ירח" שבתורה – כן הוא גם בשמש וירח המאירים לארץ בפשטות, דזה שיש חילוק בין שני המאורות, „המאור הגדול" (משפיע האור) ו„מאור הקטן" (מקבל האור), זהו רק כפי שהם בעולם („מצד המקבל"), אבל מצד מעשה של הקב"ה, ויעש אלקים⁵⁵, שניהם הם בגדר „מאורות הגדולים", „שוים נבראו"⁵⁶, ואין אחד מהם גדול מחברו.

ובפשטות: זה שאור הלבנה מתהווה

(48) כלומר: זה גופא שצריך להיות אור של „מקבל" יש בו „גדלות" ומעלה שווה למעלה וגדלות אור המשפיע. וכ"ה גם בתורה, שלא רק שגם דברי התושבע"פ הם מלמעלה כמו תושב"כ, אלא שגם ענין הקבלה שבהם הוא מלמעלה כמו ענין הנתינה בתושב"כ.

(49) המבואר בפנים הוא להפירוש (וראה הנסמך בהערה 19) שגם לפני מיעוט הירח קיבלה הלבנה אורה מהשמש, אלא שאז ה" האור שלה אור גדול כמו אור השמש – ראה ספר הערכים-חב"ד ח"ג ע' שיב ואילך. (וראה לעיל הערה 13, 20 – במה הובדל אז הלילה).

וראה שם, שיש דיעות שאז היתה הלבנה „מאור" כמו השמש ולא קיבלה כלל מהשמש, ומה שאמרו (ראה זחאי רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד) סיהרה לית לה מגרמה כלום – נעשה רק לאחר מיעוט הירח [ובכ"מ מבואר (ראה שם ע' רצו. ושי') שהכוונה בלית לה מגרמה כלום היא, שהאור שלה אינו מאיר, ובכדי שהלבנה תאיר צריכה היא לקבל מה- שמש. ע"ש].

(50) סה"מ תרכ"ז ע' שצט ואילך. סה"מ קונטרסים ח"א קט"א, א ואילך.

(51) ראה תנחומא משפטים ט. שמור פלא, ה. ולהעיר מאוה"ת פרשתנו שם לו, ב (אות ד).

(45) ע"פ המבואר בפנים יש לבאר ל' חז"ל (ראה הנסמך בלקו"ש ח"ט ע' 252 הערה 20, 21) כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני – דלכאורה, כיון שגם חידוש זה כבר ניתן למשה בסני, מדוע נקרא (באמת) בשם „חידוש"? וע"פ הנ"ל י"ל, כי זוהי הנפק"מ בין גדר „נותן" וגדר „מקבל" שבתורה: מצד גדרי המקבל (כפי שהתורה ניתנה למטה ונלמדת על ידי בני), ה"ז „חידוש" של התלמיד ותיק, אבל מצד הקב"ה, נותן התורה, ניתן גם חידוש זה ממש כמו שניתנה תושב"כ.

(46) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 386 ואילך. „הדר"ן על מס' ברכות ומ"ק כהה"ש: תשנ"ב ח"ב ע' 508 ואילך.

(47) ל' רש"י (וראה פדר"א) שבהערה 4.

להיות „מאור הגדול“, „אור הלבנה כאור החמה“.

וזהו תוכן ענין הפיוס של הקב"ה — „לכי ומשול ביום ובלילה כו' זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים כו' זיל ליקרו צדיקי בשמיד" — שכדי שיודגש באופן גלוי שכל המטרה של מיעוט הירח הוא רק כדי שעי"ז תבוא סו"ס להיות „כאור החמה“, ששוב יהיו „שני המאורות הגדולים“, יש בה גם עתה ענינים של „גדלות“⁵³ („לכי ומשול כו' לימנו בך“ כו' ליקרו צדיקי כו'“): ובכ"ז „לא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה

והעשיר נותן צדקה להעני, ונמצא של-אמיתו של דבר אין עניי מקבל מן העשיר אלא מהקב"ה (כי „מה שנותן העשיר לעני אין זה שלו כלל אלא הוא גכ של ה"52), ורק מצד גדרי העולם עובר מזונו על ידי העשיר“.

וזהו הפירוש בטענת הלבנה „אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד“: מצד כוונת הקב"ה בהבריא, הנה מצי-אות „המקבל“ (לבנה) היא היא הדורשת שאור המקבל יבוא באמצעות המשפיע [וכנ"ל, שמצד גדרי העולם, הרי המקבל למטה מן המשפיע ומקבל ממנו], ומשום הכי צריך להיות מיעוט הירח, באופן שנעשה „מאור הקטן“, המקבל אורו מן השמש.

מקבל צריך להרגיש שאין הכוונה שיסאר בדרגא של מיעוט כו'.

53 היינו לא „גדלות“ במובן של „השפעה“ (הגדול ב„המאור“, אלא גדול ועילוי של מקבל, כמודגש במש „זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים“, שזהו מה שבני (מקבל) פועלים ומחדשים בזמן — קידוש חדשים ועיבור שנים (אף שמנין הימים ושנים הוא לכאורה דבר הנעשה מעצמו, ע"י הזמן שנברא

מלמעלה):

ועד"ז ב„זיל ליקרו צדיקי בשמיד יעקב הקטן כו'“, שהכוונה בזה, שאמיתית המעלה ד„צדיק“ שייכת ל„קטנות“ (צמצום) דוקא, ולא העילוי בענין האור והגילוי.

וגם הענין הא' — „לכי ומשול ביום ובלילה“, אין הכוונה שהירח יאיר כמו מאור הגדול (ראה תורת העולה שם), אלא להדגיש שמעלת המקבל אין ענינה בענין האור שמאיר (שזה נראה רק בלילה), אלא במעלה עצמית שיש בו גם ביום כאשר אין אורו מאיר. וראה בדרושים הנ"ל הערה 21. וראה לקו"ש חל"ד ע' 48 ואילך. סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 157 ואילך.

54 ולהוסיף, שהצורך בעיבור שנים — שבא להשוות שני לבנה לשני חמה (ע"ד „שני המאורות הגדולים“) — תלוי ב„לימנו כו' ושנים“ (מנין השנים

ח. אמנם זה שנעשה מאור הקטן אין זו התכלית והמטרה, אלא שעי"ז יגיע לשלימות, שתתגלה בו עשייתו של הקב"ה, שיהיו „שני המאורות הגדולים“, וזה יתקיים בפועל לעת"ל, שאז יהי „אור הלבנה כאור החמה“⁵².

וזהו ביאור המשך השקו"ט בדברי הגמ' — „אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה א"ל מאי רבותי דשרגא בטיהרא מאי אהני א"ל זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים וכו'“: לאחר מיעוט (אור) הירח — צריכים להדגיש את תכלית הכוונה כאור המקבל, שאין הכוונה שיסאר במיעוט אורו⁵², אלא שיבוא ויגיע עי"ז

52 מאמרים שבהערה 50 — ע"פ מחז"ל (בי"ב י, א) עה"פ מלה ה' חונן דל. וראה גם טו"ד סרמ"ז „יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד... שיחלק לעניים“.

52' וזהו פירוש „טענת“ הלבנה „הואיל ו-אמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי“, שה-

*) ולהעיר, שהשנה המעוברת עצמה — גדולה יותר משנת חמה.

עלי שמיעטתי את הירח", והיינו להדגיש שכל זמן שהיא בגדר "מאור הקטן", שהלבנה היא בגדר מיעוט, צריכים עדיין ל"כפרה" על מיעוטה, עד שתושלם

הכוונה בגלוי לעתיד לבוא, "והי' אור הלבנה כאור החמה"⁵⁵, שיהיו "שני ה- מאורות הגדולים" בגלוי ובפועל⁵⁶.
(משיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"ז)

ללכנה). ולהעיר משל"ה חלק תושב"כ ר"פ שמות (ש, ב) "אם לא הי' ענין מיעוט הירח לא הי' עולמים שום עיבור כי . . הי' סיבובם ומהלכם שוה". וראה גם עתים לבינה (מאמר ז).

(55) ראה בארוכה ספר הערכים-חב"ד ח"ג ע' שיד ואילך (וש"נ) – שני האופנים (א) שיהיו שווים בגודל האור, (ב) שגם הלבנה יהי' לה אור של עצמה (ע"ד שני האופנים דלעיל הערה 49). ע"ש.